

Impressió de Reus a través d'uns records

Tot comença amb un nom. Per nosaltres, amb aquest mot, Reus, que sembla una exclamació o un erit.

Al viatger, evocarà aquest nom conegut una ciutat molt del vuitcents, de color gris-bru, un cel lluent, un aire sec, una rogalia verd-fosc, espessa d'arbreda, aspre.

Pels que vam venir al dia en una casa dels seus carrers, el nom té una ressonància que arriba fins a la rel del primer pensament; és un nom d'amor. I si proveu de fugir, d'estripar el record, com una fulla de paper inútil, més tard us sentireu renascut de cara a aquesta vida primera.

El record d'un camp obert, amb l'ample joc dels colors i de la llum, té una sensació suau que us demana quietament i us reté. Però dins el camp alcem una casa i una altra, ens tanquem dins els carrers, esborrem l'horitzó de la terra lliure, creem un esperit recollit entorn dels murs de la ciutat i després la sensació, en el record, és d'emmalaltiment. Les pedres obsedeixen. Un hom no arriba a explicar-se com les estima ni a través de quina llum les veu. Queden com a dins un món inconcret i màgic. Entre les pedres hem estancat un aire complicat de la nostra vida, amb les nostres accions, i ara ens emmetzina.

Reus pels que han vist món serà una ciutat comparable a qualsevol altra. Diran la impressió externa, l'aspecte pintoresc. Nosaltres voldriem dir el que ells, anant de pas, no poden saber: una mica de la vida íntima.

La ciutat és eixuta i polsosa de vent. Aquesta condició fa que els seus carrers siguin empedrats en llur majoria i pugui dir-se que és una ciutat de peu net i dur.

Les teulades mostren una aresta fina dins l'aire eixarreït. Però té unes hortes petites i tendres, tot al voltant, i, si aquest senyal d'una frescor extingida no fos prou, ensenyaria el llit de tantes rieres i barrancs pedregosos que abans la partien i encara la circumden, avui, al cap de les velleses, sense una gota d'aigua ni una mota d'herbei.

Al matí a l'hora d'anar a la plaça, dona la impressió que tot Reus és un mercat. No hi ha plaça de vendre prou gran i es ven per tot; al mig d'un carrer, dins una entrada, sota un porxo.

Reus té una vida intensa com de poble de marina. Només als barris forans hi ha la quietud del treball casolà o de cara al camp.

Pels carrers més antics, que tanca el tomb de ravals, es veuen algunes cases amb portal gòtic. Es quasi la màxima antiguitat civil en peu. Botigues revellides consagrares a un noble ofici, com instituïdes per una vocació familiar: fusters, serrallers, flequers.

Passades les ravals els carrers s'eixamplen, desapareixen les corbes. Tot hi és més nou.

Els barris extrems agafen un aire de poble agregat que fa dir a les dones velles que hi viuen, si els demanen alguna novetat: "Ai! no sé res. Com que faig tan poca

vila, jo". (Perquè per un inveterat costum la gent oblida les àguiles imperials i els títols de ciutat i de Reus en diu vila). Per a entrar a la vila han de vestir-se. Per això Reus presenta gairebé sempre un aspecte d'endreqament i de discreció.

Escampades, es veuen clarejar algunes cases noves. A cada naixença experimentem una desaparició, tal vegada un record se'n sent dolorit. Canvien una mica la fesomia de les coses d'abans, però no ens en dolguem. Voldriem creure que no som encara prou vells per a no entendre l'esperit nou que cova en aquestes façanes sense pàtina i sense història. Per altra part hem de desitjar d'ésser prou humans per a no sentir horror de les coses noves.

El fort de Reus són els passejos. Idealment en fan un de sol, però en són tres o quatre. Dins l'aparent continuïtat es transformen de caràcter. Seguir-los per una tarda calma, quan la terra entra en el magnífic extenuament de la tardor—escampall de fulles mortes, arbredes transparents, horitzons perduts — és sentir en el moment millor la fortitud del camp que volta la ciutat i que ha fet la fesomia de la gent, l'esperit que porten dins i els ha dat la pols amb què alçar les seves cases. Es una sensació de repòs que us agita el pensament. Després torneu a la ciutat per un carrer obert com una vena. Es al cap-vespre. La gent passeja remorosa dins la primera hora de nit. La ciutat bandeja les ombres que semblen entrar de fora i estreny la gent dins una rotllana de claror artificial.

La joventut a Reus, troba que les cases són massa altes, massa pretenciosament velles i envellidores, viuen en la cruel condemna de conèixer-se massa uns als altres. Passegen tots per un mateix carrer, prenen el sol d'una mateixa hora a la mateixa plaça i després es demanen on aniran per a trobar-s'hi junts altra vegada.

Les noies llegeixen molta literatura tendra i sentida. Es la defensa per a no avorir-se. Mentalment remouen la quietud de la vida a ciutat. Després es playen dels joves i somnien. Els agrada sortir perquè les cases són rònegues de dins i no lliguen amb elles.

A vegades aneu a cercar un amic a casa seva; un amic planyent, vagarós, escèptic. Us fa esperar al menjador. Us adoneu desseguida que els pisos van ésser fets defugint la llum. Els sostres traspuen d'humitat. A la pared cromos, postals il·luminades, un rellotge antic que sempre us dóna la sensació d'un boig entestat a comptar per vosaltres. Baixeu els ulls; l'estora i les cadires de boga de color, arrimades, toquen la taula.

Cada casa té una olor diferent, especial. Sembla guardada d'anys, venir dels avis. Aquesta olor us porta a pensar en tota la munió anònima que ha fet vida, ha sofert i ha mort a l'ombra d'aquelles cambres.

Sortiu a un terradet sense vista. Al fons un pati amb mals endreços. La barana de fusta, els bastiments i les portes, clivellats pels anys de pluja i vent, també fan olor, una olor de pols recremada de sol.

I la joventut encauada vol fugir. Ahir era el gust per la literatura com a sortida de la vida monòtona. Després el menyspreu de l'anècdota novellesca, el blasme de l'amor en els llibres. Demà la represa de la vida, absència i oblit de tota literatura feta. Llavors comença la vida de debò. Es va modelant damunt el patró corrent, pren el to local, és madura. Gosariem dir que seria per a una bona literatura exemplar. I

ho diríem perquè Reus ens fa creure en una reserva de vida formidable dins el seu aire de senectud i sense color llampant, sinó que la seva reserva s'assembla a la de la nou que reté esquerpa el fruit i cal esclofollar-la del tot per a prendre-li.

Avui el nou esperit reusenc, podria semblar una mica cansat i sense entusiasme. Furga, treballa, però es troba amb tots els problemes vitals del seu moment sense resoldre i mal plantejats pels seus predecessors. Per a donar un pas endavant han de renovar el camí antic.

I és que no hi ha ambient pitjor que el de la ciutat mitjana, no prou densa de població per a un programa de vida complet, ni prou esclarissada i de cara al camp perquè la gent senti l'ajut de la natura i l'amplitud d'horitzons.

Tot el que tendeix a cohesionar la vida dispersa pel tedi i el descontentament reporta una suma de valors fàcils a formar l'ambient fecund per a resoldre la crisi.

Tal com existeix la ciutat de les finances, més ample encara que la ciutat de pedra, és fa un deure de bons reusencs, conservar la ciutat de l'esperit.

JOSEP SELVA